

EDEBİYAT HAYATINDAN HATIRLAMALAR - 27

Gazete Kadıköy, yazarlarımızın, şairlerimizin eserlerinden küçük değerlendirmelerde bulunmak hiç değil. Yalnızca bir gazete köşesi ölçeğinde kalmak üzere geçmiş edebiyat hayatından bazı ilginç satırları hatırlayıp bellek tazelenmek. Bu vesileyle yazıların yer aldığı **Kitaplan** okuyucularımıza hatırlatmak. Keyifle okuyabileceğiniz birbirinden farklı yazılar sunabileceğimizi umuyoruz.

CEMAL SÜREYA (1931 - 9 Ocak 1990)

"Hayat kısa kuşlar uçuyor", "Özgürlüğün geldiği gün, o gün ölmeğe yasak" "Ben hangi şehirdeyim yalnızlığın başkentini orası" dizeleriyle milyonların şairi olan Cemal Süreya aynı zamanda Kadıköy denince akla gelen ustalardan. 9 Ocak 1990 yılında aramızdan ayrılan Cemal Süreya uzun yıllar Kadıköy'de yaşadığı ve Kadıköylülerin sevgili şairi oldu. İlk şiiri "Şarkı-sı-Beyaz" 1953'te Mülkiye dergisinde yayımlandı

Cemal Süreya, kendine özgü söyleyiş biçimi ve imgeleriyle ikinci yeni şiirinin öncülerindendir. Unutulmaz şiirleri dışında deneme ve çevirileriyle edebiyata önemli katkıları olan Cemal Süreya'nın **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayımlanan "Günlükler" adlı kitabından, özellikle Kadıköy ve Kadıköylü yazar ve şairlerle ilgili olan yazılardan bölümlerle birlikte ilk şiirini yayınlıyoruz.

ŞARKISI BEYAZ

Ayıcılar geçti, affedilmemiş insanlar geçti
Şehirler taş yürekliydi
İnsanların büyük rüyaları vardı
İnsanlar bir ölüme öldüler ki
Sevgiler arasında şaşırıp
Bir unuttular ki deme gitsin.

Ben olanca kuvvetime
Halatlara asılıyım nafile
Ben aynı düşmüşüm bir kere
Aynı düşmüşüm insanlardan.
Bu yıldız tutmaz mavilikte
Ne deniz ne köpük kar eder bana.

Arada bir ağlamak için
Onu kocaman ellerime sevdim.
Ölüm daha saçlarına gelmemiştir
Şarkısı-beyaz
Saçlarını koyunumda saklıyorum
Arada bir ağlamak için.

Ve suların altında mavileyin
Küstah bir çalparaydı ayagının
uzatmış
Mesut hatirasına balıkların.
Ve kocaman küfürleriyle sarhoş
Yatardı yaşamlarını tüyleriyle
Gemilerin öldürdüğü kus.

Sıraküzaya uğrayamadık
Torbadaki çakıllara baktım
Şarkısı-beyaz
Benimkilerin üstünde üç tane hilal
Üç tane uzun hilal vardı, upuzun
Sıraküza açıklarında bahanesiz bir yaz
Çalkandı durduk.

Ayıcılar geçti, mağlup insanlar geçti
Rüyalar darımadığında
Şarkısı-beyaz
Sonra dalgalardan geldi dile
Sonra bir mavilik aldı her yerimizi;
Nasıl hatırlıyorsan dünyayı
öyle...

(Mülkiye dergisi / 1953 / Süreya'nın yayımlanan ilk şiiri)

Sadiye Hanım'ın belirsiz memur kavramını "banka müdür yardımcısı gibi" deyimine de bitişerek altı kefil buldum (çünkü ayrılırken başka bir müşteri daha bulduğumu, seçim işini kefillerin belirleyeceğini, bunun için de ne kadar fazla kefil gösterirsem benim aduma iyi olacağını da eklemişti): Ankara Vali Muavini Ali Hasan Özer, İş Bankası Dış Münaşebetler Müdürü Erol Sancar, Petrol Ofis Gemü İnşaat Müdürü Uğur Ünal... Bakanlık uygun görülmeden Cahit Kayra'ya da bu kez Yat Finansman Müessesesi'nin bir ilgilisi olarak gösterdim. Birsən'i birlikte sevinçle Sadiye Hanım'a koştuk. Sadiye Hanım listeyi aldı ve bizi damga pulu, kira sözleşmesi kağıdı almaya gönderdi. Bunları getirdiğimizde, listeyi geri uzattı: İş Bankası Müdürü Erol Sancar 25 yıllıkmiş, yakında emekli olabileceği, bu yüzden sağlam kefil sayılmıyormuş. "Bunu tamamlayın," dedi. "Ayrıca kefillerin sicilleri de gerek bana". Sadiye Hanım'ın evi hâlâ boş.

1. Gün

İsmet Paşa ne demişti Lozan'daki çiçekçi kıza, Dünyada ne varsa, iste onu demişti. Doğru mu, bilmiyorum; ama İsmet Paşa, Lozan'da bir çiçekçi kıza ilgilenmiş. Çok inandığım biri söyledi geçende. Kızın hâlâ yaşıyor olduğunu da söyledi. Doğru olsun, olmasın, burada söz konusu olan artık benim gerçeğimdir.

Yukarıdaki iki dizeyi de bunun için kurdum. Bir şiirin ilk iki dizesi olacaktır. Geliştiremedim. Ama, sanırım, bugün yerini buldu. Söze o iki dizeyle başladım.

Yine sanırım, bu yazı biçimi bana uyacak. Uyarsa yaşadığım sürece akıp gitsin. Adını sonra koymalıyım. Neye dönüşecek, belli değil. Biliyorum, sürekli yazmak bir serüven, yazmaksızın bir tören. Günce değil. Tarihler belirsiz. "1.gün", "2.gün"... ayırma çizgileri olarak da kabul edilebilir. Yine de günce. Çünkü her gün yazacağım. "3.gün"den sonra "6.gün"e geçmişsem, demek ki aradaki iki günü de yazmışım, ama yayımlamayı uygun görmemişim. Onlar yayımlandığı gün ben hayatta olmamalıyım.

9. Gün

Dağlarca, pencerenin önündeki masada bir başına oturuyordu. Çantasını yanındaki sandalyenin boynuna asmış. Sirtında bej bir ceket. Son günlerde giyimine ayrı bir özen gösteriyor. Saçlarının, özellikle de kaşlarının ağarması yüzüne ayrı bir anlam, bir yumuşama getirdi. Gözlerinin bu kadar mavi olduğunu, bakışlarının bu kadar ışıklı olduğunu yeni ayırıyorum. Kar, gölü ışıldattı. Bütün bunlara karşın,

sözleri eskisinden çok daha ıgneli. Ama neşeli bugün. "Bütün şehitler toplumdur" dizisine dayanan bir şiir üzerinde çalışıyormuş. Yazdığı bölümü birkaç kez okudu. "Bu şiir" dedi, "benim için çok önemli. Bütün şehitler toplumu olunca, gericilerin elinden her şeyi almış olurum.

Çünkü onlar yalnız şehitlere bel bağlamaktalar".

Bir gün şöyle demişti: "Evet, toplum kendi yönetim biçimini kendi kurar. Ama hangi toplum? Bugünde dünkü." Dikkat ettim, Dağlarca içki içerken kontrolünü hiç yitirmediği gibi, belli bir dozdan sonra sanki ikinci bir kontrol daha kazanıyor.

15 Ekim 1984 35.Gün

Bağürüm kan gibi aktı sesim.

Özdemir Asaf'ın bu dizisini çok sevmişim. O surlar Haydarpaşa Lisesi'nde idim.

Şiir, Necip Fazıl'ın Büyük Doğu'sunda yayımlandı. Aylarca oyalandım onunla. Daha sonra, 1950'de, Siyasal'a götürdüm. Yeni arkadaşlara sevdirmeye çalıştım. Bir o dizeyi, bir de yine **Özdemir Asaf**'ın Kaynak'ta yayımladığı "Eskimo Şiiri" çevirilerini.

Özdemir Asaf'la, 1955'te, belki de biraz daha sonra, İstanbul'da tanıştık. Dünya Kaçtı Gözüm'e'nin kapak baskısı için uğraşıyorduk; Çağaloğlu'ndaki ufak (ama lüks) "Sanat" Basımevi'nde. Boyuna o dizeyi söylüyordum ona. Benimle yakından ilgilendi. O dize... çoktan dışına çıkmıştı o dizinin. "Boş ver onu." Belli etmiyordu, önemsemeyebiydi de, ama yeni bir kuşağın belirmesinden iyice rahatsız olduğu her halinden belliydi. Kibarlığı bunu sadece tedirginlik düzeyinde tutmaya çalışıyordu. Dünya Kaçtı Gözüm'e, onun mistisizmden "kabalistik" bir dünyaya doğru hızla yer değiştirmeye çalışmasının bir ürünü: Acemi ve beklenmedik bir dışadönüklük, utangaç bir adamın birdenbire çadır tiyatrosunda en güldürücü rolleri üstlenme çabası. Daha sonraki **Kitaplan**'da bir çizgide rahatlamasını bildi.

Bence özgün olmadı, ayırık'lığın tatlarını yaşad.

Kimse okurdu, Özdemir'in ki kadar türdeş değildi, yitirdim. Bütün okurları birbirine benzer; şiir sevmeyenler, yalnız onun şiirinden tat alırlar; sofra beğenisini görselleştirmişlerdir; kuş turizminin başnağ müşterileridirler. Özdemir'in lirizmi terk ettikten sonraki şiirlerinden lirizmi süzmeğe isterler. Onun şiirini okunurun yüzüyle çözmeli.

Bir Ziya Osman, bugün bir çesmedir, oralarda bir yerde yaz kuş akar durur. Yarın da akacaktır. Yarın başında sadırkanı bile vardır. **Özdemir Asaf**'ın şiiri, usta bir tiyatro oyuncusunun, ölümünden sonra da aklımızdan silinmeyen

rolü gibi. Yetenek tersyüz edilemez öyle her zaman.

1 Kasım 1984 47. Gün

Ayşekadın (337 11 60): 80.000+200.000.

Altıyol, Tırnakçı Han, 5/2.

Sahibinden.

Sahrayıcedid (338 78 54): 70.000, sobalı

Çiftehavuzlar (335 12 20): 70.000.

Hürriyet'ten çıkardığım kiralık ev ilanları bunlar. Bugün bağlantı kurulması gerek. Mutlaka hepsinin 4-6 aylık peşinatı da vardır.

Ömrümde iki kez küçük bir daire alma olanağım oldu. İkisini de kullanamadım.

Birincisi, Avrupa'dan döndüğüm zamana rastlar; orda biriktirdiğim parayla bir Chevrolet getirmiştim.

Bir arabayla bir daire değişimi yapılabiliyordu. Kullanamadım. Arabayı gümrükten çıkaracak param da yoktu. Bir yakınımın aracılığıyla bir müşteri çıktı.

Gümrük vergisini o ödedi. Gelen parayla Papiiris'ü çıkardım.

İkinci olanağım (olanak denirse), emeklilik ikramiyesi. Alacağım dairenin ancak dörtte birini karşılıyordu. Geri kalan dörtte üçü borçlanmayı göze alamadım. O paraya hiç dokunmadım. Bankada duruyor. Enflasyona karşın, yine de iyi: Peşin kira, depozit vb. ödeyeceğiz ya!

Emlak komisyoncuları ilginç bir yol bulmuşlar: Kiracı gibi gidip evin durumunu, fiyatını, öbür koşullarını

öğreniyorlar, kira, diyelim 60.000 lira; 65.000 lira olarak ilan ediyorlar. Yıllık kiradan aldıkları yüzde 10 komisyon onlara yetiyor.

Mal sahibi de kendi isteginden daha fazla kira ödeyen yeni müşteriden memnun.

Komisyoncuya başvurmak bana soyulmak gibi geliyor. Depozit denen şeyinse bir çeşit haydutluk olduğu kanısındayım. Cahit Kayra'ya göre ise komisyoncuya başvurmak şart.

Feneryolu'nda bir kadın evini gezdirdi. Yağlıboya ve badana, eve girmeden yaptırılacak. Ve onun yolladığı adam yapacak bu işi.

Sahrayıcedid'de ufak bir daire. Adam ve eşi Levent'ten geldiler. Bizimle birlikte üç dört kişiye daha, aynı saatte randevu vermişler.

Adam komisyoncu mudur, mal sahibi midir, onu da bilmiyoruz. Bu da bir sınav. Sonunda şöyle dedi adam: "Yarın şu saatte hepimiz telefon edin. Gözümüzü kimi tutmuşsa, evi ona vereceğiz."

Sanırım, gözü biraz beni tutmuştu. Ordan onurum kırılmış gibi çıktım. Aramadım.

48. Gün
Aramadım. Bu arada bizim üstat (Cahit Kayra), hem de "sahibinden" olmak üzere bir ev bulmaz mı?

Sadiye Hanım'ı da böylece tanıdık. Birlikte gittik gösterilen adrese. Sadiye Hanım, kapıyı araladı.

Ufak bir kadın. Ağabeyi Yargıtay üyesiymiş. İyi. Koşulları şunlar. İyi. Depozit, peşin kira, cam cıvanın eve girmeden yenilenmesi. Bunlar da iyi. Fiyat, yetmiş. Ne yapalım, o da fena değil. Daha evi görmeden, tuttum diyordum.

Ne var ki Sadiye Hanım fazlaca kefil meraklısı. Üstadı gösterdim: "Kefilim eski enerji bakamdır."

Sadiye Hanım hiç umulmadık bir çıkış yaptı:

- Bakan istemem!
- Müfettiş?
- Müfettiş de olmaz.
- Peki?

- Memur kefil bulun. En az üç tane. Memur, yani banka müdür yardımcısı gibi, muhasebeci gibi.

Bu konuda da anlaştık. Ertesi gün Sadiye Hanım evi gezdirdi bana. Bayağı güzel yer. Bu arada kefiller için ek açıklama da yaptı.

"Banka müdür yardımcısı gibi" adamların ev ve iş adreslerini, telefon numaralarını, kaç lira aylık aldıklarını, işlerinde kaç yıllık olduklarını öğrenip kendisine sunacağım.

